

SPIS TREŚCI

Wstęp	13
ROZDZIAŁ 1. ISTOTA OPOZYCJI ASPEKTOWEJ	17
1.1. Aspekt na tle innych kategorii gramatycznych	17
1.2. Formalne wyznaczniki aspektu	19
1.2.1. Prefiksy i sufiksy	19
1.2.2. Paradygmatyka fleksyjna i łączliwość składniowa	21
1.3. Klasyfikacja stanów rzeczy. Zdarzenie, trwanie i powtarzalność	23
1.4. Teliczność	25
1.5. Semantyczne warunki parzystości aspektowej. Rodzaje par aspektowych	27
1.6. Aspekt i narracja	33
1.7. Aspekt między fleksją a słowotwórstwem	37
1.8. Statystyka aspektu	41
1.8.1. Rozkład form aspektowych w słowniku	41
1.8.2. Statystyka kategorii aspektu, rodzaju i liczby	45
1.8.3. Rozkład form aspektowych w tekście	46
ROZDZIAŁ 2. GENEZA ASPEKTU. PRZEDROSTKI I PRZYROSTKI	52
2.1. Geneza aspektu	54
2.2. Rodzaj akcji (<i>Aktionsart</i>)	60
2.2.1. Klasyfikacja rodzajów akcji	61
2.3. Przedrostki	71
2.3.1. Przedrostki czysto aspektowe	72
2.3.2. Przedrostki czasowników perfectivum tantum	77
2.3.3. Historia przedrostków	78
2.3.4. Prefiksacja nowych zapożyczeń i czasowniki dwuaspektowe	79
2.3.5. Pary prefiksalne i sufiksalne	80
2.3.6. Trójki aspektowe	82
2.4. Znaczenie perfektywizujące przedrostka <i>za-</i> na przykładzie czasownika <i>zagłosować</i>	83
2.4.1. Prefiks <i>za-</i> i zdarzenie. Znaczenie segmentujące czasownika <i>dk</i>	85
ROZDZIAŁ 3. KLASY AKCJONALNE	90
3.1. Ontologia sytuacji	90
3.2. Klasyfikacja Vendlera	93

3.3. Słowiańskie adaptacje klasyfikacji Vendlera	97
3.3.1. Klasyfikacja akcjonalna czasowników polskich Romana Laskowskiego	99
3.4. Cel i granica, koniec i początek. Czasowniki momentalne, parametryczne i skutkowe ...	102
3.5. Czasowniki ruchu	107
3.5.1. <i>Path verbs</i> i <i>manner verbs</i> . Rama czasownikowa i satelitarna	107
3.5.2. Określone i nieokreślone czasowniki ruchu	109
3.5.3. Swoistość opozycji aspektowych czasowników ruchu	112
3.5.4. Rola czasowników ruchu w rozwoju kategorii aspektu	115

ROZDZIAŁ 4. ZNACZENIA SZCZEGÓŁOWE ASPEKTU A TYPY PAR ASPEKTOWYCH 118

4.1. Inwarianty znaczeniowe aspektu	119
4.2. Znaczenia szczegółowe aspektu dk	121
4.3. Znaczenia szczegółowe aspektu ndk	123
4.3.1. Znaczenia aktualnotrwałe i duratywne oraz ich podtypy	124
4.3.2. Znaczenia wielokrotne i potencjalne	127
4.3.3. Znaczenie ogólnofaktyczne	129
4.3.4. Znaczenia praesens historicum i praesens scenicum	133
4.3.5. Znaczenie performatywne	137
4.3.5.1. Użycie performatywne czasownika ndk a etykieta językowa	140
4.3.6. Użycie definicyjne	141
4.4. Znaczenia szczegółowe a klasa akcjonalna i punkt odniesienia	142
4.5. Rekategoryzacja klas akcjonalnych i znaczeń szczegółowych	144

ROZDZIAŁ 5. ASPEKT W NARRACJI I POZA NIĄ. NEGACJA, MODALNOŚĆ, FORMY TRYBÓW I FORMY NIEOSOBOWE 154

5.1. Funkcje narracyjne aspektu	154
5.2. Aspekt imiesłowów i bezosobników	158
5.2.1. Aspekt imiesłowów przysłówkowych	159
5.2.2. Aspekt imiesłowów przymiotnikowych	160
5.2.3. Quasi-perfekt i aspekt w polszczyźnie	163
5.2.4. Aspekt bezosobników	166
5.3. Aspekt a negacja	167
5.3.1. Negacja jako podstawa inwariantnego znaczenia aspektu	171
5.4. Aspekt a modalność. Tryb przypuszczający i rozkazujący	173
5.4.1. Tryb przypuszczający i modalność epistemiczna	174
5.4.2. Aspekt w trybie rozkazującym. Imperfekttywizacja dyrektywy zaprzeczonej	178
5.4.3. Aspekt rozkaznika w różnych aktach illokucyjnych	182
5.5. Aspekt bezokolicznika	186
5.5.1. Aspekt bezokolicznika jako głównego predykatu w zdaniu	187
5.5.2. Aspekt bezokolicznikowych dopełnień	189
5.5.3. Czas przyszły z bezokolicznikiem	196
5.5.4. <i>Być</i> w czasie przeszłym z bezokolicznikiem – absentyw	197
5.6. Aspekt odśłownika (rzeczownika odczasownikowego)	198
5.7. Podsumowanie przeglądu użycia aspektu w różnych formach czasownika	204

ROZDZIAŁ 6. ASPEKT W DZIAŁANIU. CZASOWNIKI DOKONANE I NIEDOKONANE W JĘZYKU PRAWNYM	205
6.1. Struktura językowa kodeksu karnego	205
6.2. Czy aspekt ndk w kodeksie ma znaczenie wielokrotne?	210
6.3. Czy aspekt ndk w kodeksie wynika z użycia czasu teraźniejszego?	212
6.3.1. Czas teraźniejszy i przyszły w prawie i ekonomii. Gramatyka a zachowania	216
6.4. Aspekt ndk, usiłowanie, przygotowanie i skutek	217
6.4.1. Podżeganie i namowa. Aspekt czasowników oznaczających wpływ na odbiorcę	222
6.5. Czasowniki dk w Kodeksie karnym i w Kodeksie cywilnym	226
6.6. Ilustracyjna funkcja aspektu ndk w polszczyźnie. Użycie definicyjne w kodeksach	228
ZAKOŃCZENIE. ALGORYTM UŻYCIA ASPEKTU W POLSZCZYŹNIE	232
DODATEK. JAK OPISYWAĆ ASPEKT?	237
D.1. Subiektywny zarys dziejów aspektologii	237
D.1.1. Początki refleksji nad opozycją aspektową. Gramatyki i słowniki	238
D.1.2. Strukturalna analiza aspektu – od początku do połowy XX wieku	240
D.1.3. Leksykalna analiza sensów aspektowych – druga połowa XX wieku	242
D.1.4. Powojenna aspektologia polska	244
D.1.5. Aspektologia przełomu tysiącleci. Analiza kognitywna, badanie funkcji narracyjnych, modalnościowych oraz analiza porównawcza języków słowiańskich	247
D.1.6. Współczesna aspektologia polska	252
D.2. Aspekt w słownikach	256
D.2.1. Aspekt w polskich słownikach ogólnych	257
D.2.2. Aspekt w słownikach dwujęzycznych i innych	264
D.3. Aspekt w korpusach	266
D.3.1. Tagowanie par aspektowych	268
D.3.2. Analizy aspektowe w korpusie. Pary prefiksalne i sufiksalne	271
Bibliografia	273
Spis tabel	289
Indeks rzeczowy	290
Lista czasowników i par aspektowych omawianych w tekście	297
Lectures on Polish verbal aspect. Summary	308

CONTENTS

Introduction	13
CHAPTER 1. THE ESSENCE OF ASPECTUAL OPPOSITION	17
1.1. Aspect against the background of other grammatical categories	17
1.2. Formal exponents of aspect	19
1.2.1. Prefixes and suffixes	19
1.2.2. Inflectional paradigms and syntactic collocability	21
1.3. Classification of viewpoints on reality. Event, duration and repetition	23
1.4. Telicity	25
1.5. Semantic conditions for the existence of aspectual pairs. Types of aspectual pairs	27
1.6. Aspect and narrative	33
1.7. Aspect: between inflection and word-formation	37
1.8. Aspect in statistics	41
1.8.1. Distribution of aspect forms in dictionaries	41
1.8.2. Statistics of forms of aspect, grammatical gender and number	45
1.8.3. Distribution of aspect forms in text	46
CHAPTER 2. THE ORIGINS OF ASPECT. PREFIXES AND SUFFIXES	52
2.1. The origins of aspect	54
2.2. Lexical aspect classes (<i>Aktionsart</i>)	60
2.2.1. Classification of lexical aspect classes	61
2.3. Prefixes	71
2.3.1. Pure aspect prefixes	72
2.3.2. Prefixes of perfectivum tantum verbs	77
2.3.3. Prefixes in a historical perspective	78
2.3.4. Prefixation of newly acquired loans and biaspectual verbs	79
2.3.5. Prefixal and suffixal pairs	80
2.3.6. Aspectual triplets	82
2.4. The perfectivizing function of the prefix <i>za-</i> : the case of the verb <i>zagłosować</i> ['to cast a vote']	83
2.4.1. The prefix <i>za-</i> and the event. The segmenting function of perfective verbs	85
CHAPTER 3. LEXICAL ASPECT – TYPES OF VERBS	90
3.1. Ontology of situations	90
3.2. Vendler's classification	93

3.3. Slavic adaptations of Vendler's classification	97
3.3.1. Roman Laskowski's classification of Polish verbs	99
3.4. Goal and boundary. Beginning and end. Momentary verbs, parametric verbs and effect verbs	102
3.5. Movement verbs	107
3.5.1. Path verbs and manner verbs. Verb and satellite frame	107
3.5.2. Definite and indefinite movement verbs	109
3.5.3. Special character of aspectual opposition in movement verbs	112
3.5.4. The role of movement verbs in the development of aspect as a grammatical category	115
CHAPTER 4. PARTICULAR MEANINGS OF ASPECT VS TYPES OF ASPECTUAL PAIRS	118
4.1. Invariants in the meaning of aspect	119
4.2. Particular meanings of the perfective aspect	121
4.3. Particular meanings of the imperfective aspect	123
4.3.1. On-going and durative meanings and their sub-types	124
4.3.2. The iterative and potential meanings	127
4.3.3. The general-fact meaning	129
4.3.4. The historic present and the <i>praesens scenicum</i>	133
4.3.5. The performative meaning	137
4.3.5.1. The performative use of an imperfective verb vs the linguistic politeness	140
4.3.6. The definitional function	141
4.4. Specific aspect meaning vs aspectual class and reference point	142
4.5. A recategorization of aspectual classes and particular meanings	144
CHAPTER 5. ASPECT IN NARRATIVE AND BEYOND. NEGATION, MODALITY AND IMPERSONAL FORMS	154
5.1. Narrative functions of aspect	154
5.2. Aspect of participles and impersonal constructions	158
5.2.1. Aspect of adverbial participles	159
5.2.2. Aspect of adjectival participles	160
5.2.3. The quasi-perfect and aspect in Polish	163
5.2.4. Aspect of impersonal constructions	166
5.3. Aspect vs negation	167
5.3.1. Negation as a foundation of the invariant meaning of aspect	171
5.4. Aspect and modality – imperative and conditional moods	173
5.4.1. The conditional mood and epistemic modality	174
5.4.2. Aspect of the imperative. The imperfectivization of a negated directive	178
5.4.3. Aspect of the imperative in various illocutionary acts	182
5.5. Aspect of infinitives	186
5.5.1. Aspect of infinitives used as the main sentence predicate	187
5.5.2. Aspect of infinitival complements	189
5.5.3. The future tense with an infinitival form	196
5.5.4. The verb <i>być</i> in the past tense with the infinitive – the absentive	197
5.6. Aspect of gerunds (deverbal nouns)	198
5.7. Summary of the review of aspect use in various verb forms	204

CHAPTER 6. ASPECT APPLIED. PERFECTIVE AND IMPERFECTIVE VERBS IN LEGAL TEXTS	205
6.1. Language structure of criminal-law codes	205
6.2. Does the imperfective aspect in a criminal-law code have an iterative meaning?	210
6.3. Is the imperfective aspect in a criminal-law code necessitated by the present-time reference?	212
6.3.1 The present tense and the future tense in law and economics. Grammar vs behaviors	216
6.4. The imperfective aspect, attempt, preparation and effect	217
6.4.1. Incitement and persuasion. The aspect of verbs denoting exerting influence on the addressee	222
6.5. Perfective verbs in the Polish Criminal-Law Code and Civil Code	226
6.6. The illustrative function of the imperfective aspect in Polish. The definitional function of the imperfective aspect in legal codes	228
CONCLUSION. AN ALGORITHM FOR THE USE OF ASPECT IN POLISH	232
APPENDIX. HOW TO DEAL WITH ASPECT IN THEORETICAL TERMS?	237
D.1. A subjective history of aspect studies	237
D.1.1. First reflections on aspect opposition. Grammars and dictionaries	238
D.1.2. Structural analysis of aspect. From the beginning to the middle of the twentieth century	240
D.1.3. Analysis of aspectual senses – the latter half of the twentieth century	242
D.1.4. Polish aspectology since WWII	244
D.1.5. Aspectology at the turn of the millennium. Cognitive analysis, research on aspect in the narrative, aspect and modality, and the comparative description of aspect in different Slavic languages	247
D.1.6. Contemporary aspectology in Poland	252
D.2. Aspect in dictionaries	256
D.2.1. Aspect in Polish monolingual dictionaries	257
D.2.2. Aspect in bilingual and specialized dictionaries	264
D.3. Aspect in corpora	266
D.3.1. Tagging aspectual pairs	268
D.3.2. Aspect query in corpora. Prefixal and suffixal aspectual pairs	271
References	273
Tables	289
Subject index	290
List of quoted verbs and aspect pairs	297
Lectures on Polish verbal aspect. Summary	308